

บทคัดย่อ

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) เป็นต้นมา มุ่งเน้นให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคที่มีบทบาทสำคัญในด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ แม้การพัฒนาอุตสาหกรรมจะกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางด้านการจ้างงาน การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจ และพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ แต่ในอีกด้านก็สร้างปัญหา ความเหลื่อมล้ำในสังคมมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านรายได้ ด้านการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ด้านความขัดแย้งระหว่าง ทุนกับแรงงาน ด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสังคม ด้านสุขอนามัย และ ด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ ซึ่งผู้ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ ได้แก่ อยู่อาศัยในพื้นที่เมืองหรือชุมชนที่ตั้ง ถิ่นฐานต่อเนื่องจากภาคอุตสาหกรรม และผลกระทบจะยิ่งส่งผลมากยิ่งขึ้นต่อผู้มีรายได้น้อยหรือประชากรฐาน ล่างในสังคม ดังนั้นในการวิจัยปริทัศน์สถานภาพความรู้ เรื่องความเหลื่อมล้ำในเมืองอุตสาหกรรมนี้ จึงมี วัตถุประสงค์มุ่งรวบรวม และสังเคราะห์งานวิจัยประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการเติบโต และเปลี่ยนแปลงของเมืองในหลากหลายมิติ และความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจากนโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม ค้นหาคำถามวิจัยจากช่องว่างของการวิจัยที่ผ่านมา และพัฒนาข้อเสนอโครงการร่วมกับนักวิจัยที่สนใจบนฐาน ผลการสังเคราะห์องค์ความรู้ การดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มุ่งเน้น ผลงานวิจัยที่ดำเนินการภายในประเทศไทยเป็นหลัก รวมถึงการจัดประชุมแลกเปลี่ยนและลงพื้นที่ศึกษา สังเกตการณ์จริงในพื้นที่อุตสาหกรรมสำคัญในประเทศ เพื่อรับทราบสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำและการ พัฒนาข้อเสนอโครงการร่วมกับนักวิจัยที่สนใจ

ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาภาคอุตสาหกรรมภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา แม้จะเกิดประโยชน์ในด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่ในทางตรงข้ามก่อให้เกิดปัญหาความ ยากจนและสร้างช่องว่างของรายได้เพิ่มมากขึ้น ปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมและสุขอนามัยของ ประชาชน เกิดการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างภาคอุตสาหกรรมและประชาชนท้องถิ่น รวมถึงการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดจากการอพยพย้ายถิ่น การทบทวนประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำในเมือง อุตสาหกรรม สามารถสรุปความเหลื่อมล้ำสำคัญที่เกิดขึ้นได้ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับด้านการลงทุน รายได้ และการถือครองที่ดิน 2) ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ที่เกี่ยวข้องกับด้าน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความเสมอภาคของบุคคล และแรงงาน 3) ความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างพื้นฐาน และบริการของรัฐ ที่เกี่ยวข้องกับด้านโครงสร้างและการบริการพื้นฐาน การบริการสาธารณสุข 4) ความเหลื่อม ล้ำทางสิ่งแวดล้อม ที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากร มลพิษสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและ ภัยพิบัติ และ 5) ความเหลื่อมล้ำทางกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบาย โครงสร้างอำนาจและการจัดการ และกระบวนการยุติธรรม ที่กระทบต่อกลุ่มคนจนเมืองในเมืองอุตสาหกรรม ได้แก่ กลุ่มแรงงาน (กลุ่มแรงงานในระบบ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ) กลุ่มผู้มีรายได้น้อย/ผู้มีรายได้น้อย ไม่แน่นอนในพื้นที่เดิมก่อนมีการพัฒนาอุตสาหกรรม (ชาวบ้าน เกษตรกร ชาวประมงชายฝั่ง เป็นต้น) และกลุ่มผู้ อพยพเข้าสู่แหล่งงาน (เปลี่ยนตัวเองกลายเป็นผู้บุกรุกและชาวชุมชนแออัดได้ในภายหลัง) จากการทบทวน ดังกล่าวนำไปสู่การค้นหาช่องว่างการวิจัยในแต่ละลักษณะของความเหลื่อมล้ำและนำไปสู่การพัฒนาหัวข้อวิจัย เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในการลดความเหลื่อมล้ำในเมืองอุตสาหกรรม 6 เรื่อง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ กฎหมายและนโยบาย รายได้และการคลัง การมีส่วนร่วมของ

ประชาชน โครงสร้างอำนาจ การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แรงงาน การบริการสาธารณสุข และ
โครงสร้างและการบริการพื้นฐาน

คำสำคัญ: ปริทัศน์สถานภาพความรู้ ความเหลื่อมล้ำ คนจนเมือง เมืองอุตสาหกรรม